

Георги Карасимеонов (Ред.)

БАРОМЕТЪР

Политическите партии в България

Година 14, брой 2, Април-Юни 2014

- Резултатите от изборите за ЕП предопределиха съдбата на правителството. Двете управляващи партии – БСП и ДПС не събраха достатъчно електорална подкрепа, която да бъде използвана като основание за продължаване дейността на кабинета. Решението за провеждане на предсрочни парламентарни избори на 5 октомври е път към разрешаване на политическата и парламентарна криза, в която се намира страната вече близо година.
- Предизвикването на предсрочни парламентарни избори бе една от целите, които ГЕРБ следваше през последната година. Победата на изборите за Европейски парламент дава възможност на партията отново да се върне в управлението на страната след предсрочните избори. Най-важният въпрос, който ГЕРБ трябва да реши е за намирането на партньори за бъдещо управление.
- БСП понесе тежка загуба, което изправя партията пред сериозни политически изпитания в бъдеще. Решението на Станишев да стане евродепутат вероятно ще засили центробежните процеси в партията с оглед избора на нов партиен лидер. Въпреки заявката на Станишев, че ще продължи да бъде председател на партията, това едва ли ще бъде възможно, заради ангажиментите му в Брюксел. Основно предизвикателство пред БСП на предстоящите избори ще бъде мотивацията за участие на традиционните ѝ привърженици.

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
Анализи

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Политическата ситуация.....	2
2. Състояние и развитие на партийната система.....	6
2.1. Тенденции в парламентарно представените политически партии.....	6
2.1.1. ГЕРБ.....	6
2.1.2. БСП.....	7
2.1.3. ДПС.....	10
2.1.4. „Атака“.....	11
2.2. Извънпарламентарни партии.....	12
2.2.1. Реформаторски блок.....	12
2.2.2. „България без цензура“.....	13
3. Общественото мнение.....	14
4. Основни изводи и прогнози.....	15

1. Политическата ситуация

Изминалото тримесечие мина под знака на изборите за Европейски парламент. Очакванията за ожесточена и компроматна кампания не се състояха. Тя премина спокойно, без сериозен дебат по европейския дневен ред, като партиите акцентираха преди всичко върху вътрешно-политически въпроси.

Изборите бяха спечелени от ГЕРБ, като те получиха - 30,4% от действителните гласове и по този начин ще имат 6 представители в ЕП. БСП останаха втори с 18,93% от гласувалите подкрепиха партията, равняващо се на 4 мандата. ДПС се наредиха трети – с резултат близък до този на БСП (17,27%), което им осигури също 4 места в европарламента. Новата партия с лидер Николай Барекков „България без цензура“ получи 10,66% и 2 мандата. Реформаторският блок успя да преодолее избирателната бариера с резултат – 6,45% и ще има 1 представител в Европейския парламент. Двете националистически партии „Атака“ и Националния фронт за спасение на България (НФСБ) очаквано не намериха място в Брюксел. Отцепилата се от БСП „Алтернатива за българско възраждане“ (АБВ) водена от бившия президент Георги Първанов също не преодоля избирателната бариера, като взе малко над 4%. Избирателната активност бе сравнително ниска - 36,15%, но доближаваща се до средната за ЕС.

Лидерът на ГЕРБ Бойко Борисов заяви след изборите, че правителството трябва да подаде незабавно оставка. Според Борисов изборите са показали, че ГЕРБ са единствената алтернатива като показателен за това е високият резултат за партията. Борисов заяви, че управляващите са довели страната до икономическа и финансова катастрофа,

което ще изисква трудни реформи от следващото правителство.

БСП призна изборната загуба, която бе определена като тежка. Лидерът на партията Сергей Станишев посочи, че участието на АБВ с отделна листа е разколебало левите избиратели и много от тях са предпочели да не гласуват.

ДПС изрази задоволство от постигнатия за партията резултат. Лютви Местан подчерта, че за ДПС като една от най-проевропейските партии в България изборите за Европейски парламент винаги са били изключително важни и затова партията е подходила отговорно към тях. Местан посочи още, че резултатите от изборите не са показали нова ясно изявена алтернатива и затова към призивите за оставки не трябва да се подхожда прибързано. Местан заяви, че ще даде възможност на БСП като мандатоносител да направи своя анализ на изборните резултати и едва след това да се говори за бъдещето на управлението.

От „Атака“ заявиха, че изборите са били опорочени и че на тях са били купувани гласове, както никога досега. Затова партията подаде жалба до Конституционния съд за тяхното касиране, която бе подкрепена и от някои депутати на БСП.

Една от основните теми през изминалото тримесечие бе свързана с проекта „Южен поток“. Особено дискуссионни станаха готвените законодателни промени от правителството в Закона за енергетиката, които доведоха до съмнение, че се правят опити за заобикаляне на европейското законодателство. Освен това управляващите дълго време не даваха публично информация за това дали има сключен договор за изграждане на „Южен поток“. Това стана повод за напрежение между Европейската комисия и България. Брюксел заплаши София със санкции, ако рабо-

тата по „Южен поток“ бъде продължена и проектът е в нарушение на европейското законодателство. Европейската комисия поиска обяснения от България за готвените промени в енергийния закон, които имат за цел да изключат българската част от „Южен поток“ от обсега на европейското законодателство. Комисарят по енергетика Гюнтер Йотингер каза, че по отношение на България има три основни правни проблема, свързани с проекта - в областта на околната среда, на вътрешния пазар и на конкуренцията - въпроси, обхванати от третия енергиен пакет на ЕС. Сред тези проблеми е достъпът до съоръжението за дружества, които не участват в неговата собственост и не са собственици на пренасяното гориво, както и изборът на фирми за строителството на проекта. Йотингер разкритикува и търговете за строителството, като заяви, че не може просто някой да бъде посочван за строител или проектант, а е необходимо провеждането на конкурс.

За да бъдат избегнати спорове с Брюксел българският премиер Пламен Орешарски даде пълномощно на комисар Йотингер да води директно преговори с „Газпром“ по проекта в българската му част.

„Южен поток“ се превърна и в тема на предизборната кампания в страната. Реформаторският блок обвини управляващите, че готвените промени в законодателството, с които се цели да бъде заобиколено европейското право, са направени под диктовката на „Газпром“. Те дори показаха документи и кореспонденция между Българския енергиен холдинг и „Газпром“. Премиерът Орешарски отрече обвиненията, като заяви, че в руската компания са водени единствено разговори по теми, засягащи финализирането на договора. Темата „Южен поток“ стана

повод ГЕРБ да внесе четвърти вот на недоверие - за провал на правителството в сектор „Енергетика“, който очаквано бе отхвърлен от управляващите.

В началото на юни Пламен Орешарски бе извикан в Народното събрание да даде обяснения по проекта „Южен поток“ след като стана ясно, че ЕК е започнала наказателна процедура срещу България и иска спиране на проекта. Премиерът призна, че има договор за строителство, но отказа да даде повече сведения поради търговска тайна. Според неофициална информация, тиражирана в медийното пространство, за основен изпълнител е определена фирмата „Стройтрансгаз“ на Геннадий Тимченко - близък до Путин и включен в списъка със санкции на ЕС и САЩ. В крайна сметка Орешарски разпореди временно спиране на проекта, докато Брюксел извърши проверка по цялостния процес. Това свое решение той обяви след среща с американски сенатори, водени от Джон Маккейн, за което стана обект на критики от страна на националистически формации в страната.

В средата на юни ГЕРБ внесе петия вот на недоверие към правителството – с мотив провал във финансовата политика на кабинета. Против вота гласуваха 114 депутати от БСП и ДПС. От „Атака“ този път гласуваха за свалянето на правителството. По време на дебатите по вота на недоверие премиерът Орешарски заяви, че фискалните показатели на страната са сред най-добрите измежду държавите членки на ЕС. Той обвини бившите управляващи от ГЕРБ, че са се провалили най-много в политиките, за които сега внасят вот на недоверие. Според Орешарски правителството на ГЕРБ е увеличило държавния дълг с над 4 млрд. лева. Това е и причината, поради която сегашното правителство се

принуждава да вземем нов дълг, за да изплаща, както тези 4 млрд. лв., така и стари дългове, взети по-рано.

Орешарски отрече, че има забавяне на постъпленията в приходната част на бюджета. По думите му в края на април приходите са 30,5% от планираните, като това е най-добрият резултат за последните 5 години. Според лидера на БСП Сергей Станишев ГЕРБ няма морално право да внася вот на недоверие на тема фискална политика, заради похарчените 4 млрд. лв. от фискалния резерв и натрупания нов дълг в размер на 4 млрд. лв. Йордан Цонев от ДПС също подкрепи твърденията на Орешарски за фискалната стабилност на страната и определи мотивите на ГЕРБ за вот на недоверие като неоснователни.

Резултатите от проведените избори за Европейски парламент доведоха до изостряне на отношенията между коалиционните партньори – БСП и ДПС. Лидерите на двете партии Сергей Станишев и Лютви Местан проведоха разговори за съдбата на кабинета, за които обаче не бяха дадени публично подробности. Според близки до двете партии двамата не са постигнали съгласие. Румен Овчаров от БСП заяви, че според информация, с която разполага, Сергей Станишев се е срещнал с бившия лидер на ДПС Ахмед Доган и е поискал от него подкрепа, за да стане министър-председател и да извърши сериозни промени в курса на управление.

Дни след срещата между Станишев и Местан ръководството на ДПС даде пресконференция, която се оказа съдбоносна за бъдещето на правителството. Местан заяви, че политическите реалности не позволяват на кабинета „Орешарски“ да изкара мандата си. Местан посочи три възможни варианта за предсрочен вот – избори през есента на

следващата година заедно с местните, избори през пролетта на 2015 г. или избори в края на тази година. Местан заяви, че ДПС предпочита изборите да се проведат в края на годината.

Пресконференцията на ДПС доведе до разрив в отношенията между двете управляващи партии. На следващия ден Сергей Станишев заяви, че мандатеносителят е този, който ще определи съдбата на кабинета. Лидерът на БСП се обяви за избори в края на юли и въвеждане на задължително гласуване. Идеята за задължителен вот бе посрещната с изненада, поради това, че БСП от дълго време забавяха да разгледат предложението на президента за референдум за въвеждане на задължително гласуване.

Предложението на Станишев за задължителен вот не срещна подкрепа и в собствената му партия. Неговата идея бе по-скоро израз на „размахване на пръст“ към ДПС, отколкото на реално намерение. От въвеждането на задължително гласуване, най-потърпевши биха били от ДПС, заради тясно определените рамки на техния етически електорат.

Политическите реакции от страна на останалите парламентарно представени партии не закъсняха. От ГЕРБ настояха за незабавна оставка на правителството и за бързи избори. От „Атака“ предложиха изборите да се проведат в средата на юли. От ДПС заявиха, че избори по-рано от края на септември са невъзможни по чисто технически и законодателни причини. От БСП контрираха, че това е възможно, след като бъдат направени малки изменения в изборното законодателство.

В опит да бъде постигнат консенсус по въпроса за изборите президентът Плевнелиев свика заседание на Консултативния съвет за национална сигурност

(КНС), на който бе обсъдена актуалната политическа обстановка в страната. На него парламентарно представените партии приеха становище, в което отчитат, че изборите за Европейски парламент не са дали допълнителна сила и легитимност на правителството за провеждане на дълбоки и цялостни реформи. Поради това лидерите на БСП, ГЕРБ, ДПС и „Атака“ се обединиха за необходимостта от провеждане на предсрочни парламентарни избори в периода от 28 септември - 12 октомври 2014 г., за което ще се проведат допълнителни консултации.

В края на юни политическите партии в парламента решиха с консенсус парламентарните избори да се проведат на 5 октомври 2014 година.

Силен резонанс в обществото предизвика кризата около четвъртата по големина банка в страната – Корпоративна търговка банка (КТБ) с мажоритарен собственик Цветан Василев. Банката бе поставена под специален надзор от Българска народна банка след искане на КТБ, поради проблем с ликвидността. До тази ситуация се стигна след разразилия се конфликт на доскоро близките партньори Цветан Василев и депутатът от ДПС Делян Пеевски. В средата на юни прокуратурата задържа трима души по подозрение, че са организирали опит за убийството на Пеевски, зад който стои Цветан Василев. Софийски градски съд обаче пусна задържаните на свобода с мотива, че няма никакви доказателства за каквото и да е престъпление. Прокуратурата отказа да протестира решението на съда на по-горна инстанция. Нещо повече главният прокурор Сотир Цацаров призна, че прокуратурата определено е допуснала грешка, но прехвърли вината за това на полицията.

В телевизионно интервю Цветан Василев окачестви обвиненията, че е

подготвял убийството на Пеевски като несъстоятелни, но призна, че двамата се намират в конфликт от няколко месеца. От своя страна Василев обвини Пеевски, че всички обществени поръчки в държавата през последната година минават през негови канали. Собственикът на КТБ заяви още, че „Булгартабак“, в който той има миноритарен дял, се източва в особено големи размери, като парите отиват по нечии лични сметки. Той отправи въпрос към прокуратурата, защо не се интересува кой всъщност е реалният собственик на цигарения холдинг. Василев заяви, че фирми близки до Пеевски са спрели тенденциозно да обслужват кредитите си към банката.

Случаящото се около Цветан Василев доведе до спад на доверието към банката. Само за три дни пред нейните офиси в цялата страна се извиха опашки от вложители, които започнаха да теглят своите депозити. Така се стигна до намесата на БНБ.

Управителят на БНБ Иван Искров успокои българските граждани като заяви, че банковата система в страната е стабилна. Той заяви още, че банката ще отвори отново врати след месец. Премиерът Пламен Орешарски не изключи възможността банката да бъде национализирана, но преди това ще бъде дадена възможност акционерите сами да възстановят нужния финансов ресурс.

В средата на юни Народното събрание се произнесе по предложението от президента референдум по въпросите на избирателната система, за което бе събрана и подписка. Парламентът отхвърли предложението референдум и по трите въпроса - за въвеждане на задължително гласуване, за това част от народните представители да се избират мажоритарно и да бъде въведено елек-

тронно дистанционно гласуване. От ГЕРБ настояваха трите въпроса да се гласуват заедно, а не по отделно и това предопредели крайния резултат. Референдумът бе отхвърлен с гласовете на БСП и ДПС, а от „Атака“ не участваха в гласуването.

Въпреки предстоящата оставка на правителството в края на юни в него бяха направени персонални промени. Досегашният министър на околната среда и водите – Искра Михайлова от ДПС, която стана евродепутат, бе заменена от Светослав Ангелов, от младежката формация на партията. Министър-председателят Орешарски отстрани зам. министър на финансите Кирил Желев. На длъжността беше назначен досегашният заместник-изпълнителен директор на Националната агенция за приходите Георги Търновалийски.

2. Състояние и развитие на партийната система

2.1. Тенденции в парламентарно представените политически партии

2.1.1. ГЕРБ

Несъмнено най-важното политическо събитие за ГЕРБ във вътрешнопартиен план бяха изборите за Европейски парламент. За партията изборите бяха особено важни, поради очакванията, че успех на тях ще отвори пътя на ГЕРБ обратно към властта. За разлика от предишни избори този път ГЕРБ не проведе обичайната за тях активна медийна кампания. Усилията бяха насочени към консолидация и мобилизация на местните структури на партията. Лидерът Борисов и водещи политици в партията направиха предизборна обиколка в много градове на страната, като заложиха на директни срещи с хората. За председа-

тел на предизборния щаб на ГЕРБ бе избран Цветан Цветанов въпреки водените срещу него дела от прокуратурата.

Дни преди изборите парламентарната група на ГЕРБ бе напусната от още един депутат – Даниел Георгиев, който се присъедини към „България без цензура“ на Николай Бареков. Напускането на депутати на ГЕРБ през последните месеци обаче не доведе до сериозни сътресения в партията и нейното единство. От ръководство ѝ определиха това като „здравословен процес на пречистване“, след който партията ще излезе по-силна.

Резултатите от изборите за ЕП показаха, че ГЕРБ се утвърждава не само като основен субект в дясното политическо пространство, но и като водеща политическа партия в страната. Очакванията на мнозина анализатори, че партията ще се дезинтегрира в опозиция не се оправдаха.

ГЕРБ получи 30,4% от гласовете, което ѝ осигури 6 мандата. Това е най-добрият резултат на партията на европейски избори – по-висок дори от този на изборите през 2009 г. На миналите европейски избори за ГЕРБ гласуваха близо 630 хил. души, а сега – малко над 680 хил. Досега ГЕРБ имаха 5 представители в Европейския парламент. Занапред депутатите от ГЕРБ в ЕП ще бъдат 6 на брой - водачът на листата Томислав Дончев, досегашните евродепутати - Андрей Ковачев, Мария Габриел и Владимир Уручев. Пети и шести съответно са Ева Паунова и депутатата Емил Радев.

Данните от екзит-пола показаха, че ГЕРБ печелят в големите градове на страната. За тях гласуваха предимно по-младите избиратели, хората в икономически активна възраст, по-високо образованите, представителите на средната гласа.

Веднага след обявяването на резултатите от изборите Бойко Борисов зая-

ви, че управляващите трябва незабавно да подадат своята оставка. Той подчерта, че страната е изправена пред икономическа катастрофа и час по-скоро трябва да бъдат проведени парламентарни избори – в противен случай, по думите му, държавата ще фалира и ще се стигне до „гръцки сценарий“.

Борисов заяви, че страната се нуждае от силно дясно-центристко управление. На въпрос на журналисти дали би се коалирал с Реформаторския блок след провеждането на предсрочни парламентарни избори, той отговори, че за коалиции може да се говори едва след като се видят резултатите. Борисов поздрави Реформаторския блок с изборния резултат и заяви, че двете партии принадлежат към едно и също политическо семейство и е съвсем естествено да си партнират, дори и да се коалират помежду си, при положение, че това е волята на избирателите.

През последния месец се наблюдава затопляне на отношенията между ГЕРБ и ДПС. Борисов отрече между двете партии да има каквито и да е договорки за бъдеща коалиция или общи действия в рамките на този парламент. Всички медийни публикации на тази тема Борисов определи като спекулация.

От ГЕРБ заявиха, че твърдо застават за кандидатурата на Жан-Клод Юнкер за председател на Европейската комисия. На среща в Брюксел на групата на ЕНП Бойко Борисов заяви, че Европейската народна партия е спечелила изборите и е редно тя да излъчи бъдещия председател на Комисията. По отношение на българската кандидатура за еврокомисар, Борисов заяви, че сегашното правителство няма моралното право да излъчи кандидатурата, защото партиите, които го подкрепят са загубили изборите. Той заяви, че в момента Бълга-

рия има отличен еврокомисар в лицето на Кристалина Георгиева и от ГЕРБ ще направят всичко възможно тя да бъде българската номинация и този път.

Делата срещу Цветан Цветанов продължиха в съдебна фаза. Той бе осъден на първа инстанция от Софийски градски съд на 4 години затвор ефективно по обвинението, че въпреки указанията на съда е отказал шест пъти да разпореди използване на специални разузнавателни средства срещу бившия шеф на ГДБОП във Велико Търново Орлин Тодоров. Цветанов заяви, че върху съдията по делото е оказан политически натиск и ще обжалва присъдата. На призивите на редица политици от БСП - Цветанов да напусне парламента и ръководните органи в ГЕРБ, Бойко Борисов отговори, че стои твърдо зад него и също обвини съда в пристрастност. Цветанов бе оправдан на първа инстанция по делото за ощетяване на бюджета на МВР с 50 хил. лева.

2.1.2. БСП

БСП понесе тежко поражение на изборите за Европейски парламент. Партията получи 18,9% от гласовете или 424 хил. гласа – равняващо се на четири мандата, толкова колкото получиха и коалиционните им партньори от ДПС. Социалистите загубиха близо половин милион избиратели в сравнение с парламентарните избори година по-рано. Разликата от над 11% между ГЕРБ и БСП не бе очаквана, с оглед социологическите проучавания няколко дни преди изборите, които показваха 5% преднина за ГЕРБ. Затова и шокът от загубата за социалистите бе толкова голям и съвсем закономерно предизвика сътресения - не само в партията, но и в отношенията на БСП с партньорите им в управлението - ДПС.

Причините за загубата на БСП са комплексни. Негативите на управлението и участието в непопулярното правителство на Орешарски отблъснаха част от левите избиратели. Сложните отношения с ДПС също се отразиха негативно на мобилизацията на електората на БСП на изборите. Голяма част от симпатизантите на партията не одобряват участието ѝ в съвместното управление с ДПС. Показателно, за това са все позасилващите се анти-ДПС настроения сред политици от БСП, което пролича и по време на предизборната кампания.

Участието в изборите на АБВ на бившия президент Георги Първанов допълнително разколеба левите избиратели и голяма част от тях предпочетоха да не гласуват. АБВ получи общо 4,02% от гласовете на избирателите, което не бе достатъчно за спечелване на мандат в Европейския парламент. Лидерът Георги Първанов отбеляза след изборите, че е очаквал по-добро представяне, но подчерта, че на парламентарни избори с този резултат АБВ преодява 4 процентовата избирателна бариера.

За членове на Европейския парламент от БСП бяха избрани Георги Пирински, досегашната евродепутатка Илиана Йотова, Момчил Неков и Сергей Станишев. Изненада поднесе младият Момчил Неков, който бе на 15 място в листата, но получи близо 8% преференции, с които измести нейния водач - Сергей Станишев. Причината за този неочакван резултат е, че мястото на Неков в листата дублира номера на партията в интегралната бюлетина и много от избирателите на БСП са попълнили номер 15 и на двете места – за партия и за кандидат.

На пресконференцията след изборите Сергей Станишев призна тежката изборна загуба. Той заяви, че резулта-

тите за БСП са разочароващи и че това е сигнал от избирателите, който трябва да бъде разчетен и анализиран. Станишев оправда поражението с появата на АБВ, която, по думите му, е отнела част от левите гласове, а друга голяма част от традиционните за партията избиратели са останали разколебани и изобщо не са отишли до урните. От друга страна, Станишев отправи обвинения към ГЕРБ, че са използвали административния ресурс в местната власт, с който те разполагат за оказване на натиск върху избирателите. Станишев заяви, че това са все пак избори за Европейски парламент и че от тях не трябва да се прави генерална оценка за подкрепата към правителството. Лидерът на БСП каза, че не възнамерява да подава оставка в този момент и че това не е най-важната за партията тема.

Станишев даде оценка и на представянето на ПЕС на изборите като цяло. Според него ПЕС са постигнали добър резултат и са се доближили много близо като брой на мандатите до победителите от ЕНП. Това, според Станишев, е знак, че европейските граждани искат една социална и солидарна Европа, а не политика на икономически органичения.

Данните на социологическите агенции показаха срыв в социално-демографския профил на избирателите на БСП. За първи път БСП се нарежда на четвърто място при най-младите (възрастовата група на 18-30 г.) и това прави социалистическата партия с най-застаряващ електорат сред основните партии в страната. Тези избори показаха още един прецедент в резултата за БСП – досега във всички проведени избори, партията получаваше винаги първо място сред селското население в страната. Този път най-много гласове в селата като процентно съотношение взе ДПС,

а БСП остана втора. В 11 от 31 избирателни района БСП е трета политическа сила - Благоевград, Бургас, Добрич, Кърджали, Пазарджик, Разград, Силистра, Смолян, София - 24 избирателен район, Търговище, Хасково, като в два от тях – Добрич и Търговище, никога не е слизала до трето място.

Столичната градска организация на БСП поиска в най-кратки срокове да се свика заседание на редовния 48-и конгрес на партията, който да обсъди предизборната ѝ платформа и коалиционната ѝ политика. От БСП-София настояват и за оставката на Сергей Станишев. Според столичните социалисти „за успешното представяне на партията на изборите е необходима цялостна промяна на ръководството и промяна в механизма, по който се взимат решения“, както и че „следващият председател на партията не трябва да се избира от делегати на конгреса, а на вътрешнопартийни избори“. Особено критичен към партийния лидер бе бившият председател на столичната организация - Румен Овчаров, който заяви, че със Сергей Станишев начело на БСП, партията няма бъдеще.

Загубата на изборите за БСП и напрежението в партията доведоха до поредица от оставки на знакови фигури. Корнелия Нинова подаде оставка като член на Изпълнителното бюро на партията и като зам.-председател на парламентарната група. Георги Кадиев, който от години се явява отявлен критик на ръководството на партията, подаде оставка като народен представител. Той заяви, че партията се нуждае от коренна промяна – не само в нейните ръководни органи, но и като политика. Според Кадиев, ако БСП не смени Сергей Станишев като партиен лидер, партията ще загуби катастрофално бъдещите парламентарни избори. За разлика от Ка-

диев, Корнелия Нинова подкрепи Сергей Станишев с мотива, че преди изборите смяна на лидера не бива да се прави, защото това ще доведе до разединение в партията. Янаки Стоилов – друга знакова фигура в БСП, подаде оставка като зам.-председател на парламентарната група след като народните представители от Коалиция за България подкрепиха кандидатурата на ДПС - Светослав Ангелов - за министър на околната среда и водите на мястото на Искра Михайлова, който стана евродепутат. Янаки Стоилов е настоял този въпрос да не бъде подлаган на гласуване, а да бъде отложен във времето.

Станишев винаги заявяваше, че няма намерение да става евродепутат. В публичното пространство дълго време се тиражираше информацията, че той ще бъде предложението на правителството за еврокомисар. На въпроси на журналисти през последния месец - дали ще бъде следващия български еврокомисар, Станишев не даваше еднозначен отговор и отклоняваше темата. Затова решението му да напусне депутатското място в Народното събрание и да стане евродепутат, което той обяви в края на юни, изненада мнозина и породило разнопосочни реакции.

Станишев обяви, че неговото решение е продиктувано от новата ситуация в Европа и страната след евроизборите. Той заяви, че остава лидер на партията, въпреки слуховете, че се готви да се оттегли от поста. Станишев изрази мнение, че БСП има нужда от промяна, но тази промяна трябва да се случи плавно, без сътресения.

След като Станишев напусна Народното събрание по негово предложение за председател на парламентарната група на „Коалиция за България“ бе избран Атанас Мерджанов. Избрани бяха и нови заместник-председатели на гру-

пата - Петър Кънев, Филип Попов, Захари Георгиев и Марияна Георгиева.

След изборите за Европейски парламент АБВ взе решение движението да бъде трансформирано в партия. Румен Петков заяви, че единствените две партии, с които АБВ няма да влезе в политически договори са ДПС и „Атака“. Според Бойко Радоев България има необходимост от създаването на нова лява партия като доказателство за това са резултатите от последните европейски избори. АБВ ще се бори за промяна на политическия модел, изразяваща се във въвеждане на смесена избирателна система и мажоритарен избор на половината народни представители. Формацията на Първанов ще настоява още за провеждане на референдуми по важни за страната въпроси, за реформа в съдебната система чрез промяна в начина на избор на Висшия съдебен съвет, както и за намаляване мандата на главния прокурор.

2.1.3. ДПС

Резултатите от евроизборите определиха ДПС като трета политическа сила с резултат от 17, 27%, което ѝ осигури и 4 места в Европейския парламент. За евродепутати бяха избрани Филиз Хюсменова, Делян Пеевски, Неджми Али и Илхан Кючюк. Вторият в листата на ДПС – Делян Пеевски обаче обяви в пресконференцията на партията след изборите, че се отказва от мястото си в ЕП. То бе заето от досегашния министър на околната среда и водите Искра Михайлова. Пеевски благодари за подкрепата на структурите на ДПС и изрази желание да продължи да работи с тях, вместо да отиде в Брюксел. Това бе първото публично явяване на скандалния депутат, след неуспешния му опит да оглави Държавна агенция „Национална сигурност“ през лятото на миналата година.

Още на пресконференцията в нощта след изборите Местан заяви, че политическите реалности са показали, че няма вариант правителството да изкара цял мандат. Той обаче не пожела да отговори еднозначно на въпроса докога кабинета ще продължи да работи. Местан обясни, че партията е трета политическа сила и въздържането им от решения, които се полагат на мандатоносителя, не трябва да се интерпретират като бягство от отговорност, а точно обратното – като проява на висока политическа отговорност. Лидерът на ДПС заяви, че партията му е готова за разговори с цел стабилизацията на политическата ситуация в страната.

Местан изрази задоволство от постигнатия от ДПС резултат. По думите му ДПС е единствената политическа сила, която увеличава с 36 – 37 хил. гласа резултата си от миналата година.

Според Местан изборите са утвърдили ДПС като трета политическа сила в България и по този начин не са били оправдани прогнозите, че партията може да бъде изместена от тази позиция. Той посочи още, че ДПС е партията с най-младите избиратели в страната, което показва, че в нея има много енергия и предпоставки за възходящо развитие в бъдеще.

Както стана дума, ДПС предопредели съдбата на правителството след пресконференцията на партията, на която Лютви Местан обяви своите предпочитания за избори в края на годината. Това крайно изостри отношенията на партията с коалиционните им партньори от БСП. Стигна се дотам, че депутати от „Коалиция за България“ гласуваха заедно с „Атака“ в една от парламентарните комисии да бъде отменена декларацията, осъждаща Възродителния процес. Лютви Местан заяви, че е огорчен от тази позиция на депутати на БСП

и поиска партията официално да се разграничи. До отмяна на декларацията не се стигна, но постъпката на депутатите социалисти показва, че е отношенията между БСП и ДПС са крайно изострени.

За сметка на това обаче през изминалото тримесечие се забелязва затопляне на отношенията между ДПС и ГЕРБ. Това показва, че ДПС подготвят почвата за търсене на нова управленска формула с оглед развитието на политическата ситуация след изборите за ЕП. От ДПС отрекоха, че водят разговори с ГЕРБ за формиране на ново правителство в настоящия парламент. Лютви Местан заяви, че двете партии имат нормални толерантни отношения, а всичко друго са спекулации. Йордан Цонев от ДПС също заяви, че няма разбирателство с ГЕРБ на този етап, „въпреки че всички врати очевидно са отворени“ Той бе категоричен, че в рамките на този парламент движението няма да подкрепи друг премиер освен Орешарски.

Скандалът между Пеевски и Цветан Василев и взаимните обвинения, които двамата си отправиха за неуредени бизнес-отношения и нагласени обществени поръчки, само затвърждават ширещото се в общественото пространство мнение за силните корпоративни обвързаности, които стоят зад партията. На този етап ръководството на ДПС не взе каквото е да е отношение по конфликта между Пеевски и Цветан Василев, вероятно, за да не понесе допълнителни негативи върху имиджа си.

2.1.4. „Атака“

Очаквано „Атака“ не успя да намери място в Европейския парламент и получи най-ниския си резултат на избори досега. За партията гласуваха едва 66 хил. избратели или 2,9% действителните гласове. Една от основните причини за този резултат е подкрепа, която „Атака“ дава-

ше на БСП и ДПС в Народното събрание в продължение на година. „Атака“ бе създадена като формация в основата, на която стоеше крайната анти-ДПС реторика. Заставането зад правителството на Орешарски, дори и неформално, заедно с ДПС делегитимира фундамента на „Атака“ и нейната същност. Затова и резкият отлив на избиратели от партията е съвсем закономерен и лесно обясним.

В тази предизборна кампанията „Атака“ опита да заложи на проруските настроения в българското общество, използвайки събитията в Украйна. Сидеров настояваше българското правителство да признае референдума в Крим като законен. Нещо повече партията откри своята кампания не другаде, а в Москва, където Волен Сидеров бе на посещение. Този популизъм обаче не доведе до очаквания резултат. Позицията на „Атака“ по темата с Украйна и отношението към Русия не доведе до търсения от Сидеров ефект. Трудно беше да се възприеме от избирателите на „Атака“ парадокса - националистическа партия, прокарваща руски национализъм.

Това доведе до разпиляване на националистическия вот в посока на други формации. Така например прекият конкурент на „Атака“ – Националният фронт за спасение на България (НФСБ), дори изпревари партията на Сидеров с получените 3,05% от гласовете на избирателите.

Ниските резултати на двете националистически партии доведе до ситуация, в която България няма да изпрати нито един депутат евроскептик в Европейския парламент. Това се случва в момента, когато крайно десните и популистски формации в Европа отбелязват истински пробив. На този фон българските националисти отбелязаха най-слабото си представяне за последните девет години.

Сидеров отчете като грешка решението да оглави листата на партията за изборите за Европейски парламент. Според него много от избирателите на „Атака“ са помислили, че той е решил да изостави партията и да отиде в ЕП и това ги е накарало да не гласуват.

По партийната телевизия „Алфа Атака“ Сидеров обяви, че организира допитване сред своите привържениците – дали партията да продължи да съществува и да остане ли той начело като неин лидер. Сидеров дори даде личния си телефонен номер и имейл.

Депутатът от „Атака“ Магдалена Ташева заяви, че Сидеров е получил над 600 писма на електронната си поща и всички те били „много окуражаващи“. Според Ташева основният извод от допитването е, че симпатизантите на партията не са излезли да гласуват на европейските избори, защото не ги считат за важни, но на парламентарния вот резултатите ще са различни.

Волен Сидеров остро разкритикува решението на Пламен Орешарски да спре работата по „Южен поток“. Той обвини премиера, че е взел своето решение непосредствено след срещата си с Джон Маккейн и това е доказателство, че се е поддал на натиск. В типичния си стил Сидеров, заяви, че България се държи като американска колония, а не като суверенна държава, която защитава националния си интерес. Той се закани, че ще свали правителството, ако решението не бъде преразгледано.

2.2. Извънпарламентарни партии

2.2.1. Реформаторски блок

Реформаторският блок (РБ) спечели общо 6,45% от гласовете на избирателите, което му осигури 1 мандат. Вторият в листата на РБ – Светослав Малинов от

ДСБ получи достатъчен брой преференции, с които измести водача на листата Меглена Кунева. До този резултат се стигна след като избирателите на ДСБ гласуваха масово с преференция за Малинов. Още в хода на кампанията беше ясно, че твърдите симпатизантите на ДСБ не одобряват Меглена Кунева като водач на листата, заради свързаността ѝ с номенклатурна комунистическа фамилия.

Данните от екзит-пола на социологическите агенции показаха, че електората на ДСБ е бил максимално мобилизиран на тези избори и това обяснява първото място на Малинов. В същото време 32% от гласувалите на последните парламентарни избори за партията на Меглена Кунева на евровота са подкрепили „България без цензура“ на Николай Барев. Тези данни потвърдиха тенденцията от последните месеци, че голяма част от структурите на „Движение България на гражданите“ са преминали към новата партия на бившия журналист.

От Реформаторския блок заявиха, че са удовлетворени от резултата, но са очаквали по-голяма подкрепа. Лидерът на ДСБ Радан Кънев заяви, че оттук насетне Реформаторския блок ще се развива възходящо, защото това е истинската реална алтернатива на политическото статукво. Според Кънев изборите са показали, че коалиционния формат на Блока е успешен и че той трябва да се развива и надгражда. Лидерът на ДСБ посочи още, че силата на Реформаторския блок е в неговото единство.

Меглена Кунева поздрави Светослав Малинов с избирането му за евродепутат и сподели, че двамата имат много добри лични и професионални отношения. Тя посочи, че е дала всичко от себе си в хода на кампанията и нейната

партия има основен принос за успеха на Реформаторския блок. В същото време обаче Кунева демонстрира своето недоволство от създалата се ситуация и заяви, че ще чака обяснение от коалиционния си партньор. Тя заяви още, че в нейните ръце е единството на Реформаторския блок.

Реакцията на Кунева показва, че след избирането на Малинов за евродепутат напрежението в Реформаторския блок остава високо. Това може да доведе до противоречия и конфликти вътре в коалицията с оглед подписването на споразумение за общо явяване на предсрочните парламентарни избори.

Подобно на Кунева, Даниел Вълчев от „Движение България на гражданите“ сподели, че Реформаторският блок е „трудна, но успешна коалиция“. Според него, фактът, че в нея са обединени хора с „различни политически биографии е по-скоро положителен“.

Една от актуалните теми за Реформаторския блок в контекста на предстоящите предсрочни избори е отношението към ГЕРБ. От ДСБ все още имат противоречиво поведение по този въпрос. След евроизборите Радан Кънев заяви, ГЕРБ е естествен партньор на Реформаторския блок като партия член на Европейската народна партия. В същото време обаче в редица свои последващи изказвания Кънев постави ГЕРБ на една плоскост с БСП и ДПС като част от „политическото задкулисие“. Това стана повод Даниел Вълчев да реагира остро и да заяви, че не му харесва на всяка пресконференция на Реформаторския блок „всяка втора дума да е мафия и задкулисие“. Според Вълчев е редно да не се говори така общо, а да се посочат конкретни имена, в противен случай това е празно говорене.

Отношението към ГЕРБ продължава да разделя партиите в Реформаторския блок. Затова „Движение България на гражданите“ взе решение за провеждане на вътрешнопартиен референдум сред своите членове през месец август, за да реши дали би подкрепило бъдещо правителство на ГЕРБ. Според Даниел Вълчев това решение се дължи на факта, че в партията има много хора, които са против подобна стъпка. Вълчев допълни, че „Движение България на гражданите“ се е родило като алтернатива на ГЕРБ.

Резултатите от изборите доведоха до недоволство в „Движение България на гражданите“. В писмо до Националния съвет на партията, Иво Иванов - член на нейния Контролен съвет поиска оставката на Меглена Кунева. Мотивите на искането са слабото представяне на изборите и фактът, че партията няма да има свой представител в Европейския парламент, а отговорността за това е изцяло на лидера. Искането за оставка доведе единствено до това, че Иво Иванов бе изключен от партията.

2.2.2. „България без цензура“

На изборите за Европейски парламент „България без цензура“ успя да спечели 10,66% от гласовете на избирателите, което ѝ осигури и два мандата. Така за Брюксел заминават Николай Бареков и Ангел Джамбазки от ВМРО.

Бареков заяви, че ще бъде евродепутат временно, но при провеждане на предсрочни парламентарни избори ще се върне в страната, за да води кампанията на партията. Той определи сътрудничеството на неговата партия с ВМРО, Земеделския народен съюз и Движението „Гергьовден“ като изключително успешен политически проект, който ще продължи своето развитие и в бъдеще.

Резултатите на „България без цензура“ се дължат на сериозен финансов и медиен ресурс, което ѝ позволи да направи силна кампания. След изборите Барексов получи редица обвинения в публичното пространство за неясното финансиране на кампанията и че зад неговия проект стои банкера Цветан Василев. От „Атака“ дори заявиха, че ще сезират прокуратурата за начина, по който той е финансирал своята кампания. Барексов отхвърли тези обвинения, като заяви, че той е получил гласовете на толкова много българи, защото те виждат в негово лице единствената алтернатива на статуквото. Според него всички политици в момента се страхуват той да не дойде на власт, защото ще изпълни обещанието си да разследва целия политически елит, управлявал през последните години. Това е и причината, по думите му, за нападите срещу него. В интервю пред национална медия обаче Цветан Василев за първи път потвърди, че е финансирал телевизионния проект на Барексов в ТВ7 и по този начин му е дал първоначален старт.

В края на юни стана ясно, че Николай Барексов и Ангел Джамбазки ще бъдат членове на групата на Европейските консерватори и реформисти в Европейския парламент. Барексов определи това като сериозно признание за партията. Все пак той заяви, че партията му ще се позиционира в политическия център и ще се стреми да измести ДПС като балансьор в българския парламент.

След изборите Барексов направи редица противоречиви изказвания. Първоначално той определи БСП като „най-демократичната партия“, с която ББЦ би се коалирала при условие, че Сергей Станишев не е лидер на партията. В друго свое изказване Барексов ока-

чести БСП като част от политическото задкулисие в страната и като партия изцяло подвластна на ДПС.

В началото на месец юни напусналият парламентарната група на ГЕРБ Светлин Танчев стана един от зам.-председателите на „България без цензура“. Освен това, той ще бъде издигнат и за областен председател на партията в София.

„България без цензура“ обяви, че създава правителство в сянка, което включва основните фигури в партията – Николай Барексов, бившия телевизионен водещ – Росен Петров, бившата депутатка от „Атака“ – Калина Крумова, Светлин Танчев, Рада Коджабашева, журналистката Мирослава Кортенска.

3. Общественото мнение

Проучване на агенция „Галъп“ на електоралните нагласи половин месец след провеждането на изборите за Европейски парламент показват 15% спад в доверието към кабинета. 47% от запитаните искат оставката на кабинета „Орешарски“, а 32% го подкрепят.

Според изследването на социологическата агенция при предсрочни избори за парламент най-малко шест партии ще влязат в новото Народно събрание. Партия ГЕРБ би спечелила 22-24 % подкрепа, което ще я нареди на първо място. Втори са БСП с 15-17 %. Третата позиция е за ДПС, което се предполага, че ще получи между 14 и 16% от гласовете на избирателите. Нови участници в парламента се очакват да бъдат „България без цензура“ – 6-8% и Реформаторския блок – 5%-7%. АБВ на Георги Първанов също запазва шансове за преминаване на избирателната бариера като подкрепата за движението е около 4%.

4. Основни изводи и прогнози

1. Резултатите от изборите за ЕП предопределиха съдбата на правителството. Двете управляващи партии – БСП и ДПС не събраха електорална подкрепа, която да бъде използвана като основание за продължаване дейността на кабинета. Решението за провеждане на предсрочни парламентарни избори изглежда е единственият път за разрешаване на политическата и парламентарна криза, в която се намира страната вече близо година. В следващото тримесечие отговорността за управлението ще бъде в полето на президента, който за втори път в рамките на две години ще трябва да състави служебно правителство. Задачите пред него няма да бъдат никак лесни с оглед проблемите в енергетиката, здравеопазването, изпълнението на бюджета и общото състояние на публичния сектор. Ситуацията около Корпоративна търговска банка внесе допълнително напрежение сред обществото, което може да се отрази негативно на кредитния рейтинг на България.

2. Предизвикването на предсрочни парламентарни избори бе една от целите, които ГЕРБ следваше през последната година. Победата на изборите за Европейски парламент дава възможност на партията отново да се върне в управлението на страната. Най-важният въпрос, който ГЕРБ трябва да реши е за намирането на партньори за бъдещо управление. Миналата година след парламентарните избори партията изпадна в тотална изолация заради конфронтационния стил на управление, който наложи в продължение на четири години. Затова за партията е важно преди всичко да покаже, че е способна на диалог и консенсус.

3. БСП понесе изключително тежка загуба, което изправя партията пред сери-

озни политически изпитания в бъдеще. Решението на Станишев да стане евродепутат вероятно ще се засили центробежните процеси в партията с оглед избора на нов партиен лидер. Въпреки заявката на Станишев, че ще продължи да бъде председател на партията, това едва ли ще бъде възможно, заради ангажиментите му в Брюксел и Страсбург. Основно предизвикателство пред БСП на предстоящите избори ще бъде мотивацията за участие на традиционните ѝ привърженици. Причините за това се коренят преди всичко в негативите, които БСП понесе от управлението през последната година. Неясните договорености с ДПС създадоха усещането сред членовете и симпатизантите на БСП, че партията се е превърнала в заложник на интересите на своя коалиционен партньор. Решението на Георги Първанов АБВ да се трансформира в партия и да участва самостоятелно на предстоящите парламентарни избори прави още по-проблематично представянето на БСП на тях. Въпреки че АБВ не успя да намери място в ЕП, резултатът, който движението получи ѝ дава добра основа за преминаване на избирателната бариера на изборите за национален парламент.

4. ДПС се представи изключително добре на изборите за ЕП, което за пореден път доказва способността ѝ да мобилизира максимално своя електорат. Партията обаче се превърна в обект на засилени критики заради неясните корпоративни интереси, които съпътстваха управлението през последната година. Поредният скандал, свързан с депутатата от ДПС Делян Пеевски и ситуацията с Корпоративна търговска банка все повече разкриват непубличните политически обвързаности около партията. Всичко това води до засилване на анти-ДПС настроенията в обществото и това може допълнително да нагнети пре-

дизборната кампания в страната. ДПС ще опита да запази ролята си на балансатор между левите и десните сили в страната. Затова и затоплянето на отношенията с ГЕРБ не буди изненада. Партията получи много силен управленски ресурс през последната година, който много трудно ще се запази при нова управленска конфигурация. Ако ДПС не започне процес за дистанциране от Делян Пеевски и свързаните с него корпоративни интереси, възможността партията да бъде припозната за партньор в едно бъдещо управление, все повече намалява.

5. „Атака“ е най-големият губещ от проведените европейски избори. Партията се срина драстично в електорално отношение и много трудно ще възстанови своите позиции. Причините за това се дължат преди всичко на неформалната подкрепа, която Сидеров даде на правителството. Заставането от една и съща страна, заедно с основния политически опонент - ДПС, отблъсна дори и твърдото ядро от симпатизанти на партията. Опитите на Сидеров да използва политическата конюнктура около събитията в Украйна и да привлече проруски избиратели в България се оказаха илюзорни. Дори напротив – партията загуби от позицията си да подкрепи анексирането в Крим и да оправдае руската агресия.

6. Изборите за ЕП бяха голямо изпитание за Реформаторския блок. Въпреки трудностите, които имаха в хода на кампанията, те успяха да преминат избирателната бариера. Това прави много по-добри перспективите им за влизане в следващото Народно събрание. Въпреки това напрежението между „Движение България на гражданите“ и ДСБ остава високо, особено след като Светослав Малинов успя да измести Меглена Кунева при преференциалния вот. Основният проблем пред Реформаторския блок продължава да бъде нееднородния характер на партиите в коалицията и лидерските противоречия в нея. Главно предизвикателство в предстоящата предизборна кампания ще бъде определянето на избираемите места в листите. Това може да породии конфликт, който да окаже негативен ефект на резултата на партията.

7. „България без цензура“ на Николай Барекков постигна неочаквано висок резултат на евроизборите. Това се дължи преди всичко на силната медийна кампания на партията и финансовите средства, които бяха вложени в нея. Популисткият стил на поведение на Барекков също изигра решаваща роля. На този етап не е ясно дали проекта на Барекков би имал същия успех на предстоящите предсрочни избори за национален парламент.

За редактора:

Професор, доктор на философските науки, Георги Карасимеонов е преподавател в СУ „Св. Климент Охридски“, директор е на Института за политически и правни изследвания. От 1991 до 1998 г. е председател на Българската асоциация за политически науки. Контакт: ipls@dir.bg

Издател

Фондация Фридрих Еберт
Бюро България
ул. Княз Борис I 97
1000 София, България
Отговорен редактор:
Регине Шуберт, директор

Заявки

e-mail: office@fes.bg

Използването с търговска цел на всички издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Всички текстове са достъпни онлайн

www.fes.bg

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на автора/авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.